

Onsdagen den 14 februari

Kl. 10.00

*Meddelande om
preliminär ären-
deplan*

§ 1 Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

§ 2 Meddelande om preliminär ärendeplan

TALMANNEN:

Till kammarens ledamöter har i dag utdelats en preliminär ärendeplan för behandling i kammaren av utskottsbetänkanden under tiden den 28 februari–den 19 april 1979.

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1978/79:2172 till näringsutskottet

1978/79:2173–2185 till justitieutskottet

§ 4 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1978/79:144 och 145

§ 5 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkanden

1978/79:18 med förslag till ändring av tilläggsbestämmelser i riksdagsordningen om dels justering av kammarprotokoll, dels motionsrätt med anledning av viss skrivelse från regeringen

1978/79:19 med anledning av riksdagens förvaltningsstyrelsens förslag till arvodesstadga för riksdagen och dess organ m. m.

Justitieutskottets betänkande

1978/79:17 med anledning av propositionen 1978/79:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79

Försvarsutskottets betänkande

1978/79:11 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt avser beredskapsbudget för totalförsvaret

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

Onsdagen den
14 februari 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1978/79:14 med anledning av propositionen 1978/79:69 om delpension för egenföretagare m. m. jämte motioner.

I propositionen 1978/79:69 (socialdepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen att anta de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om delpensionsförsäkring,
2. lag om ändring i lagen (1975:380) om delpensionsförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
4. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
5. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att den för arbetstagare lagstadgade försäkringen för delpension mellan 60 och 65 års ålder fr. o. m. den 1 januari 1980 skall gälla även för egna företagare som minskar sitt förvärvsarbete med hälften. Detta innebär att bl. a. småföretagare, jordbrukare och fiskare kommer att omfattas av hela systemet med rörlig pensionsålder, som infördes den 1 juli 1976 och som i övrigt består av förtidspension och förtida eller uppskjutet uttag av hel eller halv ålderspension. I propositionen föreslås vidare vissa förbättringar och justeringar i gällande delpensionsregler för anställda.

För att trygga den nuvarande delpensionsförsäkringens finansiering föreslås en höjning av avgiftsuttaget hos arbetsgivarna från 0,25 till 0,50 % av avgiftsunderlaget fr. o. m. år 1980. De egna företagarnas delpensionsförsäkring avses bli bekostad med en egenavgift, som skall motsvara den arbetsgivaravgift som erläggs för anställda.”

I detta sammanhang hade behandlats

*del*s de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:183 av Sven Aspling m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

a) besluta att anslutning av egenföretagare och uppdragstagare till delpensionsförsäkringen endast kunde ske för den som var ansluten till ATP-systemet samt att den som f. n. var undantagen från ATP-systemet skulle före den 1 januari 1980 kunna återkalla undantagandet utan hinder av att detta inte hade gällt i minst fem år,

b) besluta – vid bifall till yrkandet under a – om de övergångsbestämmelser som förordats i motionen,

c) besluta att egenföretagares och uppdragstagares genomsnittliga förvärvsinkomst före arbetstidsminskningen skulle beräknas med ledning av de pensionspoäng som kan tillgodoräknas för de närmaste fem åren före arbetstidsminskningen,

d) besluta att avgifter från egenföretagare och uppdragstagare skulle tillgodoföras en särskild fond, från vilken utbetalningar av delpension jämte

administrativa kostnader skulle ske.

e) besluta att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av utvidgningen av delpensionsförsäkringen.

1978/79:184 av Per-Eric Ringaby m. fl., (m) vari hemställdes att riksdagen beslutade att

1. bifalla propositionen i vad avsåg utvidgningen av personkretsen till att omfatta egenföretagare samt förbättringarna och justeringarna i gällande delpensionsregler för anställda.

2. hos regeringen begära en skyndsam översyn av delpensioneringen i enlighet med vad i motionen anförts.

3. avgiftsuttaget tills vidare skulle förbli oförändrat vid 0,25 % av avgiftsunderlaget,

4. egenavgiften för företagarnas delpensionering tills vidare skulle utgöra 0,25 %,

5. underskottet i delpensionsfonden tills vidare, som nu, skulle finansieras med skattemedel.

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:213 av Gunnar Biörck i Värmdö (m), vari hemställdes att riksdagen begärde att regeringen lät utreda vilka åtgärder – skattemässiga eller andra – som skulle krävas för att stimulera personer i pensionsåldern att i ökad omfattning fortsätta yrkesarbete även efter uppnådd pensionsålder, och

1978/79:1234 av Doris Håvik m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen beslutade om sådant tillägg i 6 § förslaget till lag om delpensionsförsäkring att med förvärvsarbete som anställd jämställdes fackliga och politiska förtroendeuppdrag som arbetstagare utförde under tid, då han åtnjöt ledighet under ordinarie arbetstid och fick vidkännas inkomstavdrag.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. beträffande förnyat uppdrag åt riks-försäkringsverket att följa utvecklingen av delpensionsförsäkringen avslå motionen 1978/79:183, yrkandet e,

2. beträffande delpension vid undantagande från ATP avslå motionen 1978/79:183, yrkandena a och b,

3. beträffande beräkning av pensionsunderlag för egenföretagare m. fl. avslå motionen 1978/79:183, yrkandet c,

4. beträffande villkoren för delpension för vissa uppdragstagare avslå motionen 1978/79:1234,

5. beträffande särskilt premiekollektiv för egenföretagare m. fl. avslå motionen 1978/79:183, yrkandet d.

6. beträffande avgiftsuttag och en översyn av delpensioneringen avslå motionen 1978/79:184, yrkandena 2–5,

7. beträffande åtgärder för att stimulera till förvärvsarbete efter pensionsåldern avslå motionen 1978/79:213,

Onsdagen den
14 februari 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

8. med bifall till propositionen 1978/79:69 och med anledning av motionen 1978/79:184, yrkandet 1. anta de i propositionen framlagda förslagen till
- a. lag om delpensionsförsäkring med den ändring däri att 13 § skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse, innebärande redaktionell ändring av lagtexten.
 - b. lag om ändring i lagen (1975:380) om delpensionsförsäkring.
 - c. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.
 - d. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).
 - e. lag om ändring i uppbördslagen (1953:272).

Reservationer hade avgivits

1. beträffande förnyat uppdrag åt riks-försäkringsverket att följa utvecklingen av delpensionsförsäkringen av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Lars-Åke Larsson och Stig Gustafsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:183, yrkandet e, gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

2. beträffande delpension vid undantagande från ATP av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Lars-Åke Larsson och Stig Gustafsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:183, yrkandena a och b, gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

3. beträffande beräkning av pensionsunderlag för egenföretagare av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Lars-Åke Larsson och Stig Gustafsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:183, yrkandet c, gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

4. beträffande villkoren för delpension för vissa uppdragsgivare av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Lars-Åke Larsson och Stig Gustafsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1234 gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

5. beträffande särskilt premiekollektiv för egenföretagare av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Lars-Åke Larsson och Stig Gustafsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:183, yrkandet d, gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

6. beträffande avgiftsuttag och en översyn av delpensioneringen av Per-Eric Ringaby (m) och Allan Åkerlind (m) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:184, yrkandena 2-5, gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

7. beträffande åtgärder för att stimulera till förvärvsarbete efter pensionsåldern av Per-Eric Ringaby (m) och Allan Åkerlind (m) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:213 gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Den proposition vi nu behandlar om delpension för egenföretagare bygger till stor del på det förslag riksförsäkringsverket lade fram i december 1977.

Det finns hos egenföretagare självfallet behov av och önskemål om en nedtrappning av arbetstiden lika väl som på arbetstagarsidan. Det var därför naturligt att frågan om de egna företagarnas anslutning till delpensionssystemet skulle prövas av riksförsäkringsverket i samband med det uppdrag som verket fick av den socialdemokratiska regeringen att följa upp delpensionsreformen.

Så har också skett, och i propositionen föreslås att den för arbetstagare lagstadgade försäkringen för delpension mellan 60 och 65 år fr. o. m. den 1 januari 1980 skall omfatta även egenföretagare. Vi tillstyrker därför syftet i propositionen.

Jag vill i det här sammanhanget erinra om att i den proposition som låg till grund för delpensionsreformen och som behandlades av riksdagen våren 1975 hade vi föreslagit att frågan om rätt till delpension skulle lösas lagstiftningsvägen och inte förhandlingsvägen, som pensionsålderskommittén föreslagit.

Vi fann det naturligt att samhället genom lagstiftning skulle svara för lösningen av pensionsfrågan och att arbetsmarknadens parter skulle ta ansvar för att få fram erforderliga deltidsarbeten.

Delpensioneringen bygger på tanken att man genom en särskild pension från socialförsäkringen skall göra det ekonomiskt möjligt att inför ålderspensioneringen trappa ned sitt förvärvsarbete. Härigenom skapas en mjukare övergång från arbete till pension.

Deltidspensionen har blivit en uppskattad och viktig social reform. Reformen infördes den 1 juni 1976 i samband med andra omfattande pensionsreformer, bl. a. sänkning av pensionsåldern från 67 till 65 år och den vidgade rörliga pensionsåldern. Hittills har reformen kommit att utnyttjas av över 50 000 personer.

Reformen hade sin grund i önskemål från fackligt håll, önskemål som i sin tur grundades på de aktiva arbetstagarnas solidaritet med äldre arbetskamrater. Låt mig gärna tillägga att LO:s konkreta förslag var av grundläggande

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

betydelse för reformens utformning. Det förtjänar påpekas att delpensioneringen är en aktiv social reform även på så sätt, att den påverkar arbetsgivare att anpassa arbetsförhållandena efter de äldre arbetstagarnas synpunkter och behov.

Jag har många gånger påpekat att delpensionen härigenom inte bara är en viktig social reform utan också en viktig arbetslivsreform, som i hög grad ansluter sig till den fackliga och politiska arbetarrörelsens strävanden att förnya arbetslivet.

En grundtanke vid reformens genomförande var att villkoren för rätt till delpension skulle utformas så enkelt som möjligt men samtidigt bygga på fastställda och kontrollerbara uppgifter och data. Det skedde främst genom att reglerna knöts an till förhållanden om den försäkrade som redan fanns registrerade hos försäkringskassorna. Därutöver användes regler som var välbekanta för arbetstagarna, bl. a. anknytningen till arbetslöshetsförsäkringens regelsystem.

Det skall inte döljas att en naturlig tveksamhet anmäler sig inför ett förslag där en försäkring, som bygger på kontrollerad arbetstid och avtalad lön, nu skall utvidgas till att avse personer för vilka arbetstiden inte kan mätas och inkomsterna utgörs av deklarerade nettoinkomster av bl. a. rörelse. Detta har också kommit till uttryck i ett flertal remissyttranden. Riksförsäkringsverket har också understrukit att en anslutning av företagare och uppdragstagare endast är möjlig, om den sker med stor försiktighet. Riksförsäkringsverket förutsätter att betydande tillämpningssvårigheter kommer att uppstå även vid den lösning verket förordar. Man framhåller vidare, och det är verkligen värt att observera, att en anslutning av egenföretagare och uppdragstagare endast kan förordas, om den sker i enlighet med den skisserade lösning som framlagts i verkets rapport.

Man skulle kunna tycka att departementschefen mot denna bakgrund borde ha varit mycket angelägen att inte avvika från riksförsäkringsverkets förslag på punkter där just uppföljningen och kontrollmöjligheterna är av stor betydelse för den försiktiga utbyggnad av försäkringen som verket så starkt förordat.

Nu sker emellertid sådana avvikelser, och motiveringarna för ändringarna är minst sagt vaga och ofullständigt redovisade. Jag har en känsla av att det till viss del är politiska och opinionsmässiga skäl som varit vägledande, när man frångått riksförsäkringsverkets förslag. Jag har i vart fall svårt att finna sakliga motiv för ändringarna.

Riksförsäkringsverket föreslog i sin rapport att personer som stått och står utanför ATP-systemet inte skall omfattas av delpensioneringen. Det fanns goda motiv för detta. Det är av grundläggande betydelse att socialförsäkringen så långt som möjligt utgör ett heltäckande system. För att detta mål skall kunna nås krävs förståelse för att alla samhällsmedborgare aktivt bidrar till utbyggnaden av systemet. Det krävs med andra ord solidaritet. Det måste bl. a. komma till uttryck i sådana fall där en medborgare inte själv får del av en förmån till vars finansiering han bidrar. För egenföretagare har emellertid getts frihet att stå utanför ATP och försäkring för sjukpenning. Nu har denna

möjlighet kommit att utnyttjas i allt mindre utsträckning – insikten om den trygghet försäkringen erbjuder har blivit allt mer uppenbar för dem som av olika anledningar en gång ställt sig utanför. Det är väl inte för mycket sagt att en hel del på sin tid lät sig missledas av en minst sagt oansvarig propaganda. F. n. är det omkring 30 000 som anmält undantag från ATP och sjukpenning. Som ett senkommet – men icke desto mindre välkommet – uttryck för förståelse av nödvändigheten av solidaritet i det här sammanhanget har de borgerliga partierna nu enhälligt med socialdemokraterna i pensionskommittén föreslagit att möjligheten till undantagande skall avskaffas.

Det bör också påpekas att riksdagen så sent som för två år sedan beslöt att företagare som står utanför ATP inte skall tillhöra arbetsskadeförsäkringen. Mot denna bakgrund är förslaget i propositionen i hög grad förvånande, nämligen att personer som stått och står utanför ATP nu skall omfattas av delpensionering.

Den här frågan har f. ö. flera sidor. Den enda kontrollen inom försäkringen av den försäkrades inkomst efter nedtrappningen till deltidsarbete utgörs av den hos kassan registrerade sjukpenninggrundande inkomsten.

Som kontrollinstrument är denna inkomst av betydelse, eftersom man kan utgå från att den försäkrade har intresse av att få tillräcklig kompensation för inkomstbortfallet under sjukdom.

För arbetstagare sker som bekant en betryggande kontroll genom att inkomsten före och efter arbetstidsminskningen beräknas på grundval av den sjukpenninggrundande inkomsten. När det gäller egenföretagare visar såväl den föreslagna lagtexten som motivskrivningarna till denna på de svårigheter som föreligger att ge en motsvarande klar och tillämplig regel för inkomstens beräkning efter arbetstidsminskningen. Frågan om hur man skall kunna kontrollera inkomsten för dem som ställt sig utanför ATP-systemet och följaktligen även sjukförsäkringen är med andra ord inte löst. Vi föreslår därför att endast den som är ansluten till ATP-systemet skall vara försäkrad för delpension. Den som i dag står utanför ATP-systemet skall före den 1 januari 1980 ha möjlighet att återkalla undantagandet. Den som inte tidigare har omfattats av ATP och som efter återkallande av undantaget inte kan erhålla de tre poängar som krävs för rätt till ålderspension från ATP bör dock övergångsvis få rätt till delpension. Jag yrkar därför bifall till reservationen 2 i utskottsbetänkandet.

Riksförsäkringsverket hade föreslagit att inkomsten före arbetsminskningen skulle bedömas med utgångspunkt i genomsnittlig ATP-grundande inkomst under de fem åren närmast före övergången till deltidsarbete. Nu föreslås i propositionen att denna period skall vara tre år. Det sker utan praktiskt taget någon motivering. Det förs en del refererande resonemang med anledning av olika remissinstansers uttalanden, varpå socialministern bara kort och gott säger att han kommit fram till att det bör vara tre år – punkt och slut. Det finns mycket att säga om detta. Låt mig endast konstatera att här lämnar man återigen den linje om en försiktig utbyggnad som riksförsäkringsverket förordat. Vid en så kort tid är det uppenbart att den enskilde själv kan komma att påverka sin delpensionerings storlek. Riksförsäkringsverkets

Onsdagen den
14 februari 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

förslag var välgrundat och genomtänkt. Jag kan inte inse att propositionens förslag är det. Jag yrkar därför bifall till reservationen 3.

Jag skall i detta sammanhang inte gå närmare in på finansieringsfrågan. På den punkten har herr Romanus och jag tidigare haft en diskussion här i kammaren. Men nog finns det anledning slå fast att riksförsäkringsverket på ett tidigt stadium till den borgerliga trepartiregeringen anmälde behovet av en avgiftshöjning för den fortsatta finansieringen av delpensionsförsäkringen. Redan i december 1977 påpekades i verkets rapport att ett betydande underskott skulle uppkomma vid 1978 års slut. Nu redovisas i propositionen att underskottet i slutet av förra året uppgick till 120 milj. kr. och att det kan beräknas stiga till en halv miljard kronor vid utgången av år 1979.

Man hade anmält att en proposition i avgiftsfrågorna skulle komma under våren 1978. Den kom aldrig. Dröjsmålet med den erforderliga avgiftshöjningen har varit synnerligen oroväckande – ett av de många exemplen på den handlingsförlamning vi upplevt sedan borgerligheten övertog regeringsansvaret här i landet. Konsekvenserna av detta kommer att följa oss under åtskilliga år även då det gäller delpensionsreformen. När väl moderaterna var ute ur kanslihuset fick uppenbart folkpartiregeringen lov att ta sig samman och föreslå en höjning. Det fick lov att bli en höjning till 0,50 % i stället för de 0,45 % som riksförsäkringsverket föreslagit. Jag noterar på plussidan att det fanns så mycket kurage att en nödvändig åtgärd kom till stånd – dock tyvärr alltför sent. Det skulle naturligtvis vara frestande att ägna moderaternas reservation i avgiftsfrågan en smula uppmärksamhet, men tiden medger det inte. Jag utgår från att socialministern finner anledning att något kommentera det minst sagt kuriösa förslag som det tidigare medregerande partiet lagt fram. Som bekant går det ut på att ingen avgiftshöjning alls skall ske. Delpensionsreformen skall finansieras med skattemedel, och då vi vet hur det står till med statsfinansiering och budgetunderskott måste vi dra den slutsatsen att man på moderathåll i allt större utsträckning tycks förlita sig på sedelpressarna i Tumba.

Får jag, herr talman, i detta sammanhang ställa en direkt fråga till herr Romanus. I förteckningen över väntade propositioner finns under socialdepartementets rubrik en proposition anmäld om Ändrade regler för socialförsäkringsavgifter, m. m. Det måste, vad jag kan förstå, bl. a. gälla ATP-avgifterna för nästa femårsperiod – en proposition vi länge väntat på. Riksförsäkringsverket anmälde behovet av en höjning av avgifterna redan 1977. Nu har den aviserade propositionen i förteckningen fått ett parentes-tecken efter rubriken inom vilket man återfinner förkortningen "ev.". Min fråga är därför kort och gott följande: Kan vi utgå från att propositionen ligger på riksdagens bord den 30 mars?

Jag ställer frågan för att det skall bli klarlagt att vi inte hamnar i samma situation då det gäller denna mycket viktiga avgiftsfråga som fallet var beträffande avgifterna till delpensionsreformen. Jag utgår från att regeringen är beredd att ta det fulla ekonomiska ansvaret för att trygga delpensionssystemet för framtiden.

Socialministern understryker i propositionen, i likhet med flera remissin-

Onsdagen den
14 februari 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

stanser, angelägenheten av att riksförsäkringsverket noga följer utvecklingen av pensionskostnaderna för de olika grupperna försäkrade. TCO har i sitt remissyttrande framhållit att man anser kontrollsvårigheterna vara så stora att egenföretagarna från rättvisesynpunkt måste utgöra ett eget premiekollektiv, om de skall omfattas av delpensionslagen. Det saknas f. n. möjligheter att bedöma erforderligt avgiftsuttag för egenföretagarnas delpensionering. Med hänsyn till osäkerheten om utfallet av försäkringen när det gäller de nytillkomna grupperna anser vi att rättvisesynpunkter talar för att arbetsgivaravgifter och egenavgifter förs till skilda fonder. Man får därmed bättre möjligheter att följa utvecklingen av delpensionsförsäkringen. Vissa administrativa invändningar anförs mot en sådan uppdelning av fonderna, men problemen är inte större än att de kan lösas. Jag yrkar därför bifall till reservationen 5.

Genom det föreliggande förslaget får nya kategorier förvärvsarbetande möjlighet till delpension samtidigt som en helt ny lag om delpensionsförsäkring införs. Vi anser det angeläget att riksförsäkringsverket omgående får i uppdrag att följa utvecklingen för de nya kategorierna inom försäkringen. Som ett led i verkets uppdrag bör ingå fortlöpande samråd med företrädare för egenföretagarnas och lantbrukarnas organisationer. För fall där t. ex. försäkringskassans uppgifter och deklareringsmaterial inte ger tillräcklig ledning för bedömning av den försäkrades arbetsförhållanden bör verket utfärda anvisningar om samråd på det lokala planet mellan försäkringskassorna och de nämnda organisationerna. Vidare bör verket – på samma sätt som skett när det gäller arbetstagarna – redovisa en översyn i rapportform beträffande de nya kategorierna inom försäkringen. Detta bör ske senast ett par år efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna. Detta krav har avvisats av den borgerliga majoriteten i utskottet under hänvisning till att verket redan har uppdraget att följa delpensionsförsäkringens utveckling. Denna fråga är utan tvivel så viktig att riksdagen direkt bör ge till känna sin mening om vikten av den uppföljning och redovisning som vi förordat. Jag yrkar därför bifall till reservationen 1.

Vad slutligen gäller reservationen 4, kommer fru Håvik att närmare belysa den viktiga fråga vi här tagit upp. Låt mig endast tillägga att departementschefen här återigen har frångått riksförsäkringsverkets från många synpunkter välmotiverade förslag och i en handvändning förvandlat en arbetstagare som är ledig under ordinarie arbetstid för att utföra fackliga eller politiska förtroendeuppdrag till i stort sett en egenföretagare. Vi tycker att det är orimligt.

Herr talman! När den socialdemokratiska regeringen våren 1975 förelade riksdagen förslag om ökade möjligheter till rörlig pensionsålder så utgjorde delpensionsreformen någonting helt nytt inom vårt socialförsäkringssystem. Man kan gott säga att reformen var unik, och den har också tilldragit sig uppmärksamhet på skilda håll i världen. Förutsättningen för genomförandet var en betydande grad av ansvar hos arbetstagare, arbetsgivare och fackliga organisationer. Från fackligt håll kom detta till uttryck genom förklaringen att man för rätten till delpension var beredd att underkasta sig all önskvärd

Onsdagen den
14 februari 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

kontroll av arbetstid och arbetsförtjänst.

Som jag redan betonat finns det goda skäl för att reformen nu byggs ut för att även omfatta egenföretagarna. Denna utbyggnad är emellertid inte komplikationsfri, vilket framgår av såväl riksförsäkringsverkets förslag och remissyttrandena som av propositionens innehåll i vad gäller både lagtext och specialmotiveringen till lagtexten. Förhållandena är i väsentliga avseenden olika för arbetstagare och egenföretagare då det gäller att utforma ett fast regelsystem.

Vi har understrukit vikten av att reglerna också för de nya kategorierna försäkrade utformas i den anda av måttfullhet, ansvar och försiktighet som präglade den år 1976 genomförda reformen. Vi har i våra reservationer på väsentliga punkter föreslagit sådana ändringar och kompletteringar som är av stor betydelse för att den utvidgade delpensionsreformen skall fungera både rättvist och tillfredsställande.

Med det anförda, herr talman, ber jag få yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer vid socialförsäkringsutskottets betänkande.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! När vi för denna debatt skall vi ha i minnet det stora underskottet i statsbudgeten. Det är så stort att vi faktiskt skulle behöva dra in hela socialdepartementets verksamhet innefattande folkpensioner, barnbidrag, föräldraförsäkring, undervisningssjukhus, nykterhetsvård, handikappstöd osv. Ja, vi skulle behöva dra in hela den sociala sektorn i vårt land för att få balans mellan utgifter och inkomster i statsbudgeten. Det ger en föreställning om storleken av budgetunderskottet.

Detta skrämmer mig, herr talman, och sedan får ekonomer säga vad de vill om att det finns tillgångar utanför statsbudgeten i vårt land. Socialdepartementet är det dyraste departementet i Sverige, och det mest kostsamma i hela socialdepartementet är pensionerna.

I dag gäller debatten den senaste pensionsreformen, den s. k. delpensionen. Delpensionen infördes den 1 juli 1976 och blev mycket snabbt populär. Och det är, herr talman, inte underligt att den blev det. Att få övergå från heltidsarbete till deltidsarbete utan inkomstminskning är ju en oerhörd fördel, som det inte finns motsvarighet till någon annanstans i världen. Men denna reform kostar pengar, så mycket att man räknar med att det vid årsskiftet kommer att fattas 500 milj. kr. i dess finansiering.

Den utbyggnad som vi diskuterar i dag, genom vilken egenföretagare och uppdragstagare skall få del av pensionsförmånerna, skulle vara enbart glädjande, om det inte funnes orosmoln vid horisonten. Allt fler ekonomer börjar ängslas över våra möjligheter att infria pensionsutfästelserna i framtiden.

Ett i stort sett oförändrat antal förvärvsarbetande skall försörja ett snabbt växande antal pensionärer. Det finns beräkningar som visar att bruttonationalprodukten måste öka 25 % på tio år, medan konsumtionen – eller löneutrymmet, om man så vill – skall minska med 10 % på samma tio år, för

Onsdagen den
14 februari 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

att vi skall kunna klara våra pensionsutfästelser. Pensionskostnaderna får inte bli en börda för de förvärvsarbetande. Våra utfästelser till pensionärerna måste till varje pris klaras, men de måste klaras på ett sådant sätt att det inte uppstår friktioner mellan unga förvärvsarbetande och de äldre.

Produktionen som skall betala pensionerna måste fungera till 100 %, om vi skall klara den här notan. Det hoppas jag vi är helt överens om allihop. Därför får vi inte höja arbetsgivaravgiften till delpensionen, som föreslås i propositionen 69 och av majoriteten i socialförsäkringsutskottet.

Vi har redan höjt socialförsäkringsavgifter med över 1 %, och nu skall det alltså bli 0,25 % till. Och snart kommer ATP-avgifterna för åren 1980-1984 att behöva höjas, som jag förmodar ganska kraftigt, för att ATP skall klaras.

Vi var 1975 eniga om att finansiera delpensionen med en arbetsgivaravgift på 0,25 % av lönesumman, men mycket har ju hänt sedan dess. 1974, 1975 och 1976 knäckte vi närapå ryggen på näringslivet med för stora lönehöjningar och stora arbetsgivaravgiftshöjningar ovanpå dessa lönehöjningar. Trepårtiregeringen lyckades driva tillbaka trenden, med ganska hyggligt resultat för ekonomin som följd. Vi förbättrar inte, Sven Aspling, statsfinansernas dåliga läge med ökade skatter och ökade arbetsgivaravgifter, utan det måste till en ökad produktion och det måste till sparsamhet för att vi skall klara den saken. Den ökade produktionen får vi inte med ökade arbetsgivaravgifter.

Därför föreslår vi moderater i reservationen 6 oförändrad avgift med 0,25 %, men självfallet utökad till att gälla även egenföretagarna, som nu skall få del av delpensionen. Vi behöver också en översyn av hela försäkringens regelsystem och en översyn av finansieringsmöjligheterna.

Man kan också fråga om över huvud taget de som bäst behöver delpension får sådan pension. Mycket tyder på att delpensionen ökar mest i de lättare tjänstemannajobben, medan de som har de verkligt tunga jobben inte har samma möjlighet att få delpension. Det kanske man också behöver titta på.

Vi ser det som ett direkt hot mot pensionssystemet att i dag höja avgifterna. Har man ingenting lärt av den trista vandringen uppför avgiftsstegen som inleddes i början av 1970-talet på Haga och som fört så mycket bekymmer med sig?

En förutsättning för att balansera ökade delpensionskostnader vore att stimulera det uppskjutna pensionsuttaget. Den lagfästa rätten att vänta till 70 års ålder med att ta ut sin pension har blivit en chimär. Inte minst staten och kommunerna som arbetsgivare är stenhårda härvidlag. En tjänsteman har praktiskt taget ingen möjlighet att sitta kvar några år efter uppnådd pensionsålder.

Vi har ju, ärade kammarledamöter, bl. a. två mycket prominenta socialdemokratiska ledamöter, vår högt värderade talman Henry Allard och gamle finansministern Gunnar Sträng, som verkligen har bevisat att man kan göra stora samhällsinsatser efter uppnådda 65 år. Tänk om förvaltningskontoret eller någon annan hade sagt: Nu får ni inte fortsätta att arbeta, för nu har ni fyllt 65 år!

Onsdagen den
14 februari 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

Olika utredningar sysslar med frågorna om pensionärernas rätt att arbeta ytterligare några år efter 65-årsstreckets, men det händer ju ingenting på det området. Måste det till så drastiska saker för att någonting skall ske på det här området som vad som nyligen hände, när en pensionerad statstjänsteman vägrade att lämna sitt arbete? Det är många som talar om detta nu; Björn Molin ägnade en stor del av sitt anförande i den allmänpolitiska debatten åt just de äldres möjligheter att få arbeta efter uppnådd pensionsålder.

Dessa frågor tar vi upp i reservationen 7, och jag yrkar bifall till den.

Sedan, herr talman, bara några ord om socialdemokraternas reservation nr 2. I den reservationen fortsätter socialdemokraterna att förfölja – jag säger faktiskt så, Sven Aspling – de egenföretagare som lämnade ATP-systemet på grund av att de hade små inkomster och inte orkade betala ATP-avgifterna, vilket de ju måste göra själva.

Nu är det två olika system här: ATP är *ett* system, som icke har ett enda dugg med delpensionen att göra, utan som finansieras med *sin* avgift. Delpensionen är ett *annat* försäkringssystem, som finansieras med *sin* avgift. Jag kan inte, Sven Aspling, ur propositionen eller ur betänkandet läsa ut att de som trädde ur ATP skall slippa betala avgift. När riksdagen har fattat detta beslut kommer, såvitt jag har kunnat finna, alla egenföretagare att påföras en egenpensionsavgift, som de skall betala. Det vore ganska märkligt, Sven Aspling, om dessa egenföretagare, som på skattsedeln kan se att det står en rad om delpensionsavgift med 0,50 %, sedan skulle gå till försäkringskassan för att tala om delpension och man på försäkringskassan då skulle säga: Nej, enligt socialdemokraterna får ni inte tillhöra systemet. – Men vi betalar ju avgift. – Ja, men ni får inte tillhöra systemet ändå, för ni har gått ur ATP. – Men ATP är ju en annan försäkring. Jag tillhör inte ATP och ställer inga krav på ATP, men jag betalar till delpensionsförsäkringen, och då må jag väl få vara med i den?

Det är faktiskt en ganska märklig inställning Sven Aspling företräder.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 6 och 7 samt i övrigt till utskottets hemställan.

DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! En arbetstagare måste för att få rätt till delpension minska sin arbetstid med i genomsnitt minst fem timmar per vecka, dock inte mer än att arbetstiden efter minskningen uppgår till i genomsnitt minst 17 timmar per vecka under de närmast kommande åren. I regel medför detta att den som fått delpension som arbetstagare arbetar i genomsnitt mellan 17 och 35 timmar i veckan. Med andra ord finns där en stor möjlighet till flexibilitet för denna grupp.

När det gäller egenföretagare föreslår propositionen att dessa skall bli berättigade till delpension, om de minskar arbetstiden med i genomsnitt minst hälften. Mot riks-försäkringsverkets genomtänkta och välmotiverade förslag att arbetstagare som har politiska och/eller fackliga uppdrag vid bedömning av rätt till delpension skall bedömas som arbetstagare ställs nu propositionens förslag om att de skall betraktas som egenföretagare.

Vi var några motionärer som bedömde det som helt orimligt att en arbetstagare som är ledig under ordinarie arbetstid för att utföra fackliga eller politiska förtroendeuppdrag skulle få sin rätt till delpension bedömd enligt reglerna för egenföretagare. Vi pekar i motionen på att man i dessa situationer har stora möjligheter att mäta den tid som tagits i anspråk för uppdragen, på samma sätt som man kan mäta arbetstiden vid vanlig anställning. Vi menar därför att de personer det här är fråga om kommer att få rätt till delpension på samma villkor som arbetstagare.

Anledningen till att departementschefen gått ifrån riks försäkringsverkets förslag när det gäller dessa uppdragstagares ställning inom delpensionsförsäkringen är främst de svårigheter som i allmänhet föreligger när det gäller att fastställa den normala arbetstiden för dessa yrkesutövare. Så kan vara fallet beträffande andra typer av uppdragstagare men absolut inte när det gäller de politiska och fackliga uppdragstagarna.

Jag har en aldeles bestämd känsla av att man, vilket parti man än tillhör i denna riksdag, får stora svårigheter att förklara för en person som har varit anställd i hela sitt liv att han den dag han skall begära delpension på samma grunder som sina arbetskamrater plötsligt får beskedet att det inte går. Du kan inte trappa ner din arbetstid som dina kamrater beroende på att du är egenföretagare. Hur skall man kunna förklara detta för en person i den situationen? Jag bedömer det här som en miss i propositionen. Vi har i utskottet följt upp motionen med en reservation, där vi pekar på att samma regler bör tillämpas för dessa personer som för övriga arbetstagare.

Dessutom har man i propositionen gjort en sammanblandning av två regler – dels regler för arbetstagare, dels regler för egenföretagare. Då det är fråga om att minska arbetstiden gäller regler för egenföretagare. Regler för anställda skall tillämpas för sådana uppdragstagare vilkas ersättning taxeras som inkomst av tjänst.

Jag tror att utskottets ledamöter känt sig ganska vankelmodiga beträffande vilken inställning de skulle ha i den här frågan. Jag tror de kände sig något överrumplade när motionen kom, och det uttalande man gjort i utskottet kan tydligt vittna därom. Man skriver nämligen följande: ”Enligt utskottets mening finns det inte skäl att nu frångå propositionens förslag på denna punkt. Däremot kan det finnas anledning för riks försäkringsverket att i den fortsatta uppföljningen av försäkringen särskilt beakta vilka konsekvenser de föreslagna reglerna får för de grupper uppdragstagare som åsyftas i motionen och om det är påkallat lämna förslag till regeringen om ändrade bestämmelser.”

Att man hyser oro och känner att det blir svårt att förklara för partivänner och fackliga förtroendemän att de plötsligt skall betraktas som egenföretagare efter kanske 40 års tjänst i ett företag är jag på det klara med. De här svårigheterna kommer att uppstå. Om man vill visa att detta är en miss i propositionen och att medlemmar från samtliga partier hyser oro bör man vid voteringen stödja reservationen 4, för det här förslaget måste uppenbart ha varit en miss.

Jag skall sluta med ett litet exempel: Om en person med sin ordinarie

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

arbetstid och sitt politiska eller fackliga uppdrag sammanlagt arbetar ungefär 50 timmar i veckan och skulle vilja trappa ner den ordinarie arbetstiden med 5 timmar i veckan, som hans kamrater kan göra, så är det omöjligt. Han har inte rätt till delpension. Han måste trappa ned arbetstiden med minst hälften, alltså till 25 timmar. Men denna person kanske också skulle vilja göra som många andra arbetskamrater, nämligen trappa ner arbetstiden till 17 timmar i veckan, vilket arbetstagare har rätt till. Det är klart att han kan göra det, men han får inte ersättning för tiden som ligger emellan 17 och 25 timmar. Detta måste vara en orimlighet. Detta måste vara en miss.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 4.

ARNE MAGNUSSON (c):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande nr 14, som vi nu diskuterar, gäller ju införandet av delpension även för egenföretagare. Låt mig få uttala mitt och mitt partis tillfredsställelse över att riksdagen i dag kan besluta om denna reform. Vi inom centern har arbetat för reformens genomförande under flera år och är naturligtvis tillfredsställda när våra strävanden nu vinner ankläng.

Centern vill inte bara slåss för att skapa trygghet utan vill också arbeta för att rättvisa skapas mellan olika yrkesgrupper i det sociala reformarbetet. I och med denna reforms genomförande kommer även egna företagare såsom jordbrukare, fiskare och andra mindre egenföretagare att få samma rätt till delpension som arbetstagare fick redan för några år sedan, dvs. möjlighet att mellan 60 och 65 års ålder trappa ner sitt förvärvsarbete med hälften. Det är vår uppfattning att sociala reformer, som hela folkhushållet betalar kostnaderna för, i rättvisans namn skall gälla för alla i samhället.

När man lyssnade på herr Asplings anförande i början av debatten fick man intrycket att det bara var socialdemokratiens och herr Asplings förtjänst att förslaget till den reform som vi i dag är i färd att besluta om har lagts på riksdagens bord. Om det hade varit så, herr Aspling, varför lade ni då inte fram detta reformförslag redan 1975, då vi gav arbetstagarna möjlighet till delpension? Om så hade varit fallet skulle man, i varje fall i någon mån, ha kunnat tro på den deklaration som herr Aspling gjorde här från talarstolen.

Vi centerledamöter i utskottet tycker inte att vi har haft anledning att på någon punkt hysa annan mening än vad som i propositionen har föreslagits. Denna proposition har ju ursprungligen diskuterats och till största delen tillkommit under trepartiregeringens tid, och vi hade naturligtvis inte anledning att gå emot någon del av den, då vi på ett så stort fält haft inflytande vid propositionens utformande.

Jag skall inte beröra de reservationer som är fogade till utskottsbetänkandet – det kommer Britta Bergström att göra efter mig. Men jag kan inte underlåta att till herr Aspling säga att vad socialdemokraterna har att komma med är bara tvång, tvång, tvång. De kräver tvång att tillhöra ATP om vi skall genomföra något slag av reformer – även i detta sammanhang, där den föreslagna reformen är helt fristående från ATP och inte har någonting med

Onsdagen den
14 februari 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

ATP att göra. Reformen finansieras genom egna avgifter och de sätts på särskilt konto, men ändå menar herr Aspling att höjden av rättvisa och frihet i samhället är tvång, tvång, tvång att tillhöra ATP.

Med detta, herr talman, vill jag bara yrka bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i dess helhet i betänkandet nr 14 och avslag på de till betänkandet fogade reservationerna.

SVEN ASPLING (s) kort genmäle:

Herr talman! Det skulle vara mycket att säga om herr Arne Magnussons anförande i de delar där han, som jag förstod, riktade kritik mot mig. Jag skulle vilja rekommendera herr Magnusson att gå tillbaka i tiden och studera hur delpensionsreformen en gång initierades, utreddes och beslöts. Det var en fråga som i hög grad aktualiserades av den fackliga rörelsen – helt naturligt. Förhållandena inom den delen av arbetslivet är sådana att en nedtrappning är i hög grad motiverad för att lå en mjukare övergång till pensionsåldern.

När vi hade genomfört reformen fanns skäl att gå vidare efter de erfarenheter man skulle komma att vinna. Det deklarerade jag också efter det att vi fattat beslutet om delpensionens genomförande. Det är inte riktigt, tycker jag, att lägga upp en replik i denna fråga på det sätt som herr Magnusson gjorde. – Jag säger inte mera.

Herr Magnusson talar om tvånget att tillhöra ATP. Det skulle vara mycket att säga också om det. Har någon reform, herr Magnusson, givit praktiskt taget hela svenska folket större trygghet och självständighet än ATP?

Jag förstår, herr Magnusson, att det här kan finnas bitar som mal litet besvärande i samvetet. Vi har i minnet – jag riktar inte beskyllningar mot någon – hur man i kampanjen mot ATP på sina håll gick ut med en oansvarig propaganda. Jag skulle kunna vittna om hur jag personligen har upplevat detta. Enskilda människor – bl. a. änkor – har vänt sig till mig i tron att vederbörande familjeförsörjare tillhört ATP, och sedan har det visat sig att så inte varit fallet.

En allt större grupp av dem som har stått utanför begär nu, herr Magnusson, att undantaget skall upphöra. Jag har redan noterat – det är tillfredsställande – att pensionskommittén enhälligt föreslagit att undantaget skall upphävas. Bakom det förslaget står även centerpartiet. Det innebär att man äntligen på ett riktigt och ansvarsfullt sätt dragit slutsatsen av erfarenheterna på detta område.

ARNE MAGNUSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga till herr Aspling att han ändå hade haft möjligheter att genomföra delpensionen i dess helhet redan 1975 och därmed från början skapa rättvisa mellan olika grupper av människor i vårt land. Det var också vad jag sade i mitt anförande. Det är beklagligt att herr Aspling försöker ta åt sig äran av dagens reform, trots att han inte gjorde något för att genomföra den 1975.

Vad jag har reagerat mot är det tvång som socialdemokratin och herr Aspling har gjort sig till tolk för, i och med att man har krävt tillhörighet till

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

ATP-systemet för att få del av de förmåner som reformer helt skilda från ATP-systemet erbjuder. Det är den friheten som jag hoppas och tror att vi skall få även i vårt land.

SVEN ASPLING (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill rekommendera herr Arne Magnusson att ingående läsa riks försäkringsverkets rapport. I den har man klart utrett och ingående redovisat varför man anser att endast de som tillhör ATP skall få del av delpensionen men att rätt skall finnas att upphäva undantagen. Det är viktigt, herr Magnusson, att observera att ett ansvarigt ämbetsverk, som har utrett frågan, har kommit fram till den ståndpunkten. Det är också en ståndpunkt som vi har förordat i en av våra reservationer, därför att den ger regelsystemet stadga och rättvisa. Hela propositionen är i sina delar ett uttryck för hur svår och komplicerad den här frågan är. Genom att ha följt riks försäkringsverket på den här punkten skulle man utan tvivel kunnat undvika de komplikationer som kommer att uppstå i fortsättningen. Det är, herr Magnusson, de sakliga skälen som vi har låtit väga tyngst när vi har tagit ställning i denna fråga.

Sedan vill jag, herr talman, ännu en gång för herr Magnusson peka på de fakta som gäller för delpensionen. Jag har redan sagt att vi, när vi väl var framme vid ett ställningstagande till den här reformen på grundval av pensionsålderskommitténs utredning och en omfattande remissbehandling samt fann att det var möjligt att genomföra denna unika reform, kom fram till att tiden var mogen för att ta ytterligare ett steg.

Jag är inte, herr Magnusson, ute efter att ta åt mig någon ära. Jag har i mitt politiska och sociala reformarbete haft målsättningen att försöka medverka till en social reformpolitik som gagnar alla. Ibland måste man prioritera, men vår strävan har alltid varit att skapa största möjliga trygghet för största möjliga antal människor. Det, herr Magnusson, har också avsatt resultat i det här landet. Ibland har vi stått ensamma när det har gällt att kämpa för reformer, men märkligt nog har tiden alltid visat att de frågor som vi har stridit för så småningom har fått allt större anslutning.

ARNE MAGNUSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara säga att vi ändå skall vara glada för att riksdagens ledamöter har möjlighet att fatta ett beslut efter eget ställningstagande och på grundval av den egna synen på hur en reform skall genomföras utan att behöva vara helt bundna av olika myndigheters ställningstagande.

Jag vill till sist påminna herr Aspling om att det sociala reformarbete som har bedrivits i detta land har skett i största samförstånd mellan partierna – i alla fall när det gäller det parti som jag har äran att representera.

BRITTA BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! När vi diskuterar dessa frågor är socialdemokraterna alltid angelägna om att framhålla att delpensionen genomfördes av en socialdemokratisk regering. Det är alldeles riktigt att det var en socialdemokratisk

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

regering som genomförde reformen, men utan tväkan har folkpartiet spelat en viktig roll i sammanhanget. Folkpartiet har varit föregångare och pådrivare. Det torde inte vara någon överdrift att konstatera detta.

Vi hade en arbetsgrupp, där före riksdagsmannen Mac Hamrin var ordförande, som under 1969 arbetade fram ett program med titeln Aktivitet och trygghet för de äldre. Gruppen hade sysslat med många frågor som rörde åldrandet och de äldre i samhället. Pensionsfrågan var en viktig del av detta program. Arbetsgruppen förordade ett pensionssystem, som grundar sig på valfrihet och anpassning till den enskilda individen. Gruppen menade att ett visst bestämt år då man skulle ta ut pension inte behövde vara fastslaget.

En grundläggande tanke var alltså valfriheten, som skulle ta sig uttryck i deltidarbete såsom nedtrappning innan en person helt slutar arbeta och går i pension. Valfriheten skulle också kunna innebära deltidarbete efter den tidpunkt som betraktas som den vanliga pensionsåldern. Arbetsgruppen föreslog att det framtida pensioneringssystemets funktion och utseende skulle utredas.

Detta var alltså 1969. Följande år följdes arbetsgruppens förslag upp med motioner i riksdagen, var folkpartiet begärde en utredning för att få förslag dels om sänkt pensionsålder, dels också om rätt för den enskilde att inom vissa gränser själv välja tidpunkt för sin pensionering.

Sedan har folkpartiet under årens lopp återkommit med motioner i frågan, där båda dessa delar har varit med, nämligen sänkt pensionsålder och rörlig pensionsålder. Avgörande för frågans lösning kan man säga blev Hagaupp-görelsen 1974, alltså Haga I. I den uppgörelsen ingick en överenskommelse mellan folkpartiet och socialdemokraterna om att förslag skulle läggas fram om rörlig pensionsålder. Dåvarande folkpartiledaren Gunnar Helén kunde därmed fullfölja en fråga som länge drivits av folkpartiet.

Fr. o. m. den 1 juli 1976 finns alltså möjlighet för arbetstagare att trappa ned sitt arbete genom att ta delpension. Vi är alla överens om att det var en bra reform. Att den var välkommen framgår av den redovisning av antalet uttagna delpensioner som finns i propositionen.

Men reformen var inte fullständig. Den gav inte möjlighet för egenföretagare att ta delpension. Denna fråga får nu sin lösning med föreliggande proposition, och det är glädjande att folkpartiregeringen nu lägger fram detta förslag, ett förslag som dock var förberett inom trepartiregeringen.

Inom utskottet är vi överens om att även egenföretagare skall få den här möjligheten. Men beträffande vissa av reglerna finns det olika meningar, och det framgår av de reservationer som fogats till betänkandet.

Sven Aspling sade att departementschefen inte borde ha avvikit från riks försäkringsverkets förslag, eftersom kontrollmöjligheterna blir sämre. Det är väldigt osäkert att bedöma hur pass dåliga kontrollmöjligheterna är, och departementschefen pekar på den uppföljning som riks försäkringsverket gör. Utskottsmajoriteten menar att det innebär en garanti för att man kommer att beakta de svårigheter som kan finnas och också göra förändringar, om det finns anledning till det.

Herr talman! Jag skall nu övergå till att kommentera de reservationer som

finns fogade till betänkandet, och jag börjar då med att yrka bifall till utskottets skrivning i alla delar. Det innebär alltså avslag på de reservationer som avgivits.

Den första reservationen handlar om det nya uppdrag som socialdemokraterna vill att riks försäkringsverket skall få för att följa upp försäkringen – Sven Aspling var inne på detta tidigare. Utskottsmajoriteten anser att det inte finns anledning att ge ett sådant nytt uppdrag, och riks försäkringsverket framhåller i den rapport som ligger till grund för propositionen att verket i enlighet med sitt uppdrag även fortsättningsvis avser att följa delpensionsförsäkringens utveckling.

Som jag sade förut nämner departementschefen vikten av att det sker en uppföljning. Han återkommer till detta i olika sammanhang i propositionen. Uppdraget finns alltså, och utskottsmajoriteten räknar med att riks försäkringsverket fullgör detta utan att det behöver uttalas på nytt.

Sedan till reservationen 2 och frågan om personer med undantagande från ATP skall kunna få vara med i delpensionsförsäkringen. Socialdemokraterna vill inte acceptera detta och motiverar det på flera sätt i sin motion. Bl. a. talar man om önskemålet att socialförsäkringssystemet bör vara heltäckande. Man talar också om att socialförsäkringssystemet bygger på solidaritet i samhället.

Önskemålet att socialförsäkringssystemet så långt möjligt skall vara heltäckande instämmer väl alla i. Vi instämmer väl också i tankegångarna om solidaritet i samhället. Men man kan fråga sig hur solidariteten kommer in i bilden när det blir fråga om att förvägra en grupp att vara med i en försäkring endast därför att gruppen i fråga står utanför en annan försäkring. Delpensionsförsäkringen är helt fristående från de andra socialförsäkringarna. Den är alltså helt fristående från ATP, och den finansieras med avgifter som förs till en speciell fond. Avsikten är naturligtvis, vilket också framgår av propositionen, att egenföretagarna skall betala avgifter till delpensionsförsäkringen. Herr Aspling råkade också i sitt anförande tala om delpensionsförsäkringen som en särskild socialförsäkring. Men ändå tar man på socialdemokratiskt håll för givet att det skulle finnas något samband mellan medlemskap i ATP och medlemskap i delpensionsförsäkringen. Det här resonemanget tyder på att man är så negativt inställd till de personer som en gång i tiden begärt utträde ur ATP att man inte vill att de skall ha möjlighet att få del av andra trygghetsanordningar. Jag vet att vi återkommer till denna fråga i ett senare sammanhang.

Utskottsmajoriteten anser – och det överensstämmer med förslaget i propositionen – att det inte finns någon anledning att från delpensionsförsäkringen utesluta dem som står utanför ATP. Det är alldeles självklart att även dessa personer kan ha behov av delpension.

Reservationen 3 gäller det antal år som skall utgöra underlag för beräkningen av egenföretagares inkomst före arbetstidsminskningen. Riks försäkringsverket har föreslagit fem år, och i propositionen föreslås tre år. Reservanterna anser att tre år är en för kort period. Reservanterna menar att en så kort period gör det möjligt för den enskilde att påverka pensionens

storlek. Vi skall emellertid hålla i minnet att de flesta som här berörs är småföretagare, och dessa har sannolikt inte så stora möjligheter att påverka inkomsterna år från år. Till detta kan man göra den reflexionen att det är svårt att bedöma vilken tidsperiod – tre år eller fem år – som kan vara till fördel resp. nackdel för den enskilde företagaren.

Det finns alltså ingen anledning att på denna punkt frångå propositionens förslag, men utskottsmajoriteten påpekar vikten av att man här noga följer utvecklingen.

Reservationen 4 gäller frågan om möjligheten till delpension för anställda med omfattande fackliga och politiska förtroendeuppdrag, som kräver att de tar ledigt från arbetet. Motionärerna vill att sådana personer skall särbehandlas jämfört med andra personer som har inkomster av både anställning och uppdrag. Enligt propositionens förslag skall personer med sådana blandade inkomster behandlas som företagare. Men vad reservanterna vänder sig mot är att den här gruppen vid delpensionering måste minska sin arbetstid till minst hälften. Det kan i detta sammanhang påpekas att de allra flesta som hittills tagit delpension har minskat sin arbetstid till just hälften. Den föreslagna särbehandlingen av denna grupp skulle kunna medföra svårigheter, framför allt när det gäller gränsdragningen till andra grupper som har liknande uppdrag men beträffande vilka kontrollmöjligheterna är sämre än för de här aktuella personerna.

Doris Håvik sade att propositionen i det här avseendet innebär en sammanblandning av olika regler. Man tillämpar regler för företagare när man bedömer omfattningen av delpensionen, dvs. arbetstiden skall trappas ned med minst hälften. Men när det gäller att beräkna inkomsten använder man reglerna för anställda. Och det senare måste ju vara positivt.

Doris Håvik säger också att utskottet måste ha blivit överrumplad av propositionens förslag i det här avseendet, att personer med förtroendeuppdrag av den här arten skulle behandlas som företagare. Ja, i varje fall förefaller en del av utskottets ledamöter att ha blivit överrumplade, nämligen de som har undertecknat motionen 1234. Där säger motionärerna nämligen att denna grupp personer skulle få sitt pensionsunderlag bedömt på grundval av de tre senaste årens pensionsgrundande inkomst och inte på det senaste årets, som gäller för anställda. Det är en missuppfattning, och det framgår av reservationen att man sedermera har insett detta. Vid utskottsbehandlingen pekade jag på den del av specialmotiveringen där detta framkommer, och det gjorde också att utskottet föreslog en viss justering i aktuell lagparagraf så att det hela skulle framgå litet tydligare.

Som Doris Håvik sagt har utskottsmajoriteten också i detta sammanhang pekat på den uppföljning som riksförsäkringsverket skall göra, där man måste beakta konsekvenserna av dessa regler och om det behövs skall lämna förslag till ändringar.

I den femte reservationen fullföljer socialdemokraterna tanken att egenföretagarna skall utgöra ett särskilt premiekollektiv, dvs. att egenföretagarnas avgifter skall föras till en särskild fond, skild från den för arbetsgivarnas avgifter. Riksförsäkringsverket har diskuterat det förslaget men bedömt det

som orealistiskt ur administrativ synvinkel. Verket pekar på att många förvärvsarbetande har sysselsättning både som anställda och som företagare och att många personer växlar mellan anställning och eget företagande under olika perioder av livet. Deras pensionskostnader skulle då komma att belasta de båda fonderna, och man kan lätt förstå att detta skulle kunna medföra betydande krångel och svårigheter när det gäller att få fram de riktiga pensionerna.

Till sist, herr talman, vill jag säga några ord om de moderatreservationer som är fogade till utskottsbetänkandet.

I den första av de reservationerna, nr 6, går man emot avgiftshöjningen för delpensioneringen och vill ha en mycket ingående men också mycket snabb utredning beträffande hur delpensioneringen nu fungerar. Att bibehålla nuvarande avgift är inte möjligt – det har ordföranden i utskottet tidigare framhållit. Och när det gäller den utredning som föreslås skulle det inte vara möjligt att genomföra den så snabbt, med det omfattande arbete som man menar att det skulle bli. Man kan i det sammanhanget också peka på att riksförsäkringsverket i den rapport som ligger till grund för propositionen har lämnat en redovisning av hur delpensioneringen nu fungerar.

Den sista reservationen syftar till att bereda människor bättre möjligheter att fortsätta att förvärvsarbete efter pensionsåldern. Det är givetvis en positiv tanke, och den stämmer väl överens med folkpartiets tankegångar i det avseendet, inte minst i fråga om rörlig pensionsålder. Den utredning som motionärerna kräver i reservationen avvisas emellertid av utskottet med hänvisning till det utredningsarbete som bedrivs dels i sysselsättningsutredningen, dels i samband med översynen av lagen om anställningsskydd – Per-Eric Ringaby talade f. ö. själv om att det pågår utredningar i frågan. Det är enligt min mening inte sannolikt att man skulle uppnå resultat snabbare genom att tillsätta ytterligare en utredning.

Herr talman! Jag ber att få upprepa mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som Britta Bergström säger att det har insmugit sig ett fel i motionen. Anledningen till det kan kanske vara att specialmotiveringarna i propositionen inte överensstämde med lagtexten, där man fick företa en ändring för att komma till rätta med vad som egentligen menades med propositionens skrivning. Därmed bör detta vara förklarat.

När det sedan gäller riksförsäkringsverkets inställning till frågan om uppdrag har departementschefen i propositionen pekat på följande:

”Riksförsäkringsverket anser att uppdrag bör kunna jämföras med anställning även i fråga om delpension och finner detta möjligt om man använder sig av vissa schablonregler för beräkning av arbetstid, vilka bör utfärdas av verket.”

Vidare sägs: ”Förslaget godtas i allmänhet av remissinstanserna.” Jag vill tillägga att det här gäller de verkligt tunga remissinstanserna och att de har ställt sig bakom att uppdragstagare skall jämföras med arbetstagare.

I riksförsäkringsverkets förslag har framhållits att uppdrag många gånger har så nära anknytning till anställning att det inte bör bli några svårigheter vid bedömningarna i det här avscendet. Jag vill i sammanhanget hänvisa till det som jag pekat på i motionen 1234 och som följts upp i reservationen 4, nämligen att det inte bör bli några svårigheter alls i fråga om politiska eller fackliga uppdrag. Det som departementschefen i det avscendet föreslår i propositionen är något egendomligt. Han föreslår nämligen att uppdrag när det gäller arbetstidsminskning för rätt till delpension mot bakgrund av nuvarande ordning behandlas på samma sätt som rörelse, jordbruk och annan fri yrkesutövning.

Jag tror att det skulle bli stora svårigheter att tala om för en person, som arbetat i en industri eller på ett kontor som anställd och haft fackligt eller politiskt uppdrag, att han den dag han går i delpension skall jämföras med jordbrukare eller annan fri yrkesutövare. Varje politiker, oavsett partitillhörighet, torde få stora svårigheter att klara ut den problematiken.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! På några punkter ett par ord till fröken Bergström.

Beträffande arbetstagare sker som bekant en betryggande kontroll, eftersom inkomsten före och efter arbetstidsminskningen beräknas på grundval av den sjukpenninggrundande inkomsten.

När det gäller egenföretagare visar emellertid såväl den föreslagna lagtexten som motivskrivningen till denna svårigheterna att ge en motsvarande klar och lättillämplig regel för inkomstens beräkning. I specialmotivering till 13 § sägs endast: "Vid beräkningarna kan bl. a. användas det underlag som ligger till grund för bestämmande av ny sjukpenninggrundande inkomst för egenföretagaren efter arbetstidsminskningen."

För dem som har ställt sig utanför ATP-systemet, och följaktligen även sjukförsäkringen, är den anvisade kontrollmöjligheten utesluten. Frågan om hur man skall kunna kontrollera deras inkomster är alltså icke löst.

Det finns starka skäl att acceptera riksförsäkringsverkets förslag och vårt förslag i reservationen 2, nämligen att endast den som är ansluten till ATP-systemet skall vara försäkrad för delpension. Det resonemang som förs i propositionen om att delpensionsförsäkringen är fristående från den allmänna försäkringen och att den finansieras med avgifter som förs till en särskild fond, vilket fröken Bergström nu pläderade för, håller inte i detta sammanhang. Socialförsäkringarna måste så långt möjligt vara ett heltäckande system. De olika försäkringsgrenarnas regelsystem kan inte utformas oberoende av varandra. Då hamnar man i den situation som propositionen i de här delarna är ett talande bevis för: ett oklart regelsystem som kommer att skapa stora tillämpningssvårigheter och inte ge den fasthet och rättvisa som fallet är då det gäller beräkningsgrunderna för arbetstagare.

Fröken Bergström är ju medlem av pensionskommittén. Hon har själv ställt sig bakom ett beslut där möjligheten att anmäla undantag från ATP nu skall avskaffas. Jag vet inte vad man skall säga om detta – att vara folktoppartist är väl att vara kluven, vilket också framgick av fröken Bergströms inlägg på

Onsdagen den
14 februari 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

denna punkt. Tiden medger inte, herr talman, att jag går in på de övriga delarna av fröken Bergströms anförande. Vi har starka motiv för alla de reservationer som vi har fogat vid socialförsäkringsutskottets betänkande.

Allra sist: Fröken Bergström sade att folkpartiet har varit pådrivande i fråga om socialreformer. Vi diskuterar nu på sätt och vis också ATP. I denna stora och mycket avgörande trygghetsfråga uppträdde sannerligen inte folkpartiet som någon pådrivande faktor, tvärtom.

BRITTA BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Doris Håvik sade att lagparagrafen om beräkning av inkomsten för dem som på grund av olika förtroendeuppdrag har blandade inkomster inte överensstämmer med texten i specialmotiveringen, och det är väl alldeles riktigt. Men det gick faktiskt att utläsa, och det var därför som man sedan föreslog ett förtydligande av paragrafen.

Beträffande diskussionen i vilken mån olika typer av uppdrag har nära anknytning till en anställning kan jag upprepa vad jag sade tidigare, nämligen att man här kommer in på mycket svåra gränsdragningsfrågor. Det finns många olika kombinationer mellan anställning och uppdrag, där det inte är så lätt att tillämpa schablonregeln.

Doris Håvik lade mycket stor vikt vid att ett parti måste få stora svårigheter att förklara att vi gör på detta sätt. Jag tycker inte att detta kan vara något motiv till att man föredrar ett system framför ett annat.

Beträffande Sven Asplings reflexion om de personer som står utanför ATP och svårigheterna att beräkna deras inkomst, vill jag bara påpeka att det beräknas undantagandepoäng för dem. Det finns alltså möjlighet att kontrollera deras tidigare inkomst.

Att jag i pensionskommittén har varit med om att föreslå att man skall ta bort möjligheten att begära undantag från ATP står jag helt och hållet för, men det har ingenting att göra med den fråga som vi nu behandlar. Det är inte rimligt att frånta de personer som nu har ett sådant undantagande möjligheten att vara med i just en sådan här försäkring, som är fristående och som ger dem möjligheter att få delpension precis som andra.

DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! Om Britta Bergström inte kan se de svårigheter som kan uppstå när man skall förklara för politiska och fackliga uppdragstagare att de vid pensioneringstillfället plötsligt skall göras till egenföretagare, är det möjligt att hon tror sig ha en bättre pedagogisk möjlighet att klara av detta än vad jag och jag tror fler med mig anser oss ha.

Jag tog tidigare upp ett exempel. Om en person har 50 timmars arbetstid i veckan, inkl. sitt politiska eller fackliga uppdrag, och vill trappa ned arbetstiden till hälften skall han bedömas som egen företagare. 25 timmar återstår efter denna nedtrappning. Om han sedan vill göra som sin arbetskamrat, ha 17 timmars arbetstid, som då inkluderar också det politiska eller fackliga uppdraget, får han inte betalt för tiden mellan 17 och 25 timmar. Det är ingen enkel problematik att förklara. De som har insett systemets

problem och svårigheten att förklara det förstår att det här har gjorts en miss. Riksförsäkringsverket förstod att det kunde medföra svårigheter att plötsligt vid pensioneringstillfället bedöma dessa personer som egenföretagare. Verket ansåg därför, vilket var väl genomtänkt, väl underbyggt och stött av remissinstanserna, att man i dessa fall skulle bedöma personerna som arbetstagare, vilket de hade varit under hela sin aktiva tid. Jag tror att det inte behöver vara svårare än så, fröken Bergström.

När jag säger att detta är en miss, är det inte på något sätt negativt. En miss kan alltid smyga sig in, och den går att rätta till. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 4. De som ser sig ha svårigheter att klara ut detta problem kanske också bör stödja reservation nr 4 vid voteringen.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Fröken Bergström sade att vi är ute för att frånta dem som har ställt sig utanför ATP rätten till delpension. Vi har, fröken Bergström, klart sagt ifrån att dessa personer självfallet skall ha möjlighet till delpension. Därför skall de ha möjlighet att före den 1 januari 1980 kunna återkalla undantagandet. Det är konsekvent, sakligt riktigt och bygger på riksförsäkringsverkets genomtänkta förslag på denna punkt. Därigenom skapar man också för framtiden en större säkerhet i regelsystemet, en större rättvisa. Det var detta jag ville ha sagt i det här sammanhanget.

BRITTA BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Svårigheterna att förklara ett förslag, det sade jag tidigare, bör inte vara ett motiv för att avstå från att lägga fram ett förslag.

Doris Håvik tog ett räkneexempel, vilket är oerhört svårt att i detalj gå in på och bemöta.

Det finns dock en regel som säger, att arbetstiden skall minskas med minst hälften. Vidare skall pensionsunderlaget beräknas på den inkomst arbetstägaren haft under året före arbetstidsminskningen, oavsett om det gäller anställning eller förtroendeuppdrag eller båda delarna. Jag har därför mycket svårt att förstå vad Doris Håvik menar när hon påstår, att man inte skulle få betalt för den arbetstid som inte fullgörs utöver 17 och upp till 25 timmar i veckan.

Herr Aspling påpekar att de som är undantagna från ATP-anslutning skulle kunna få möjlighet att återkalla detta undantagande. Ja, det föreslås också i propositionen att man skall kunna göra detta. Det innebär dock, som jag tidigare sagt, inte att de som fortfarande önskar vara undantagna från ATP-anslutning inte skall kunna vara med i delpensionssystemet. Jag kan inte förstå varför man vidhåller att detta skall missunnas dem.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Socialförsäkringsutskottet tillstyrker helt propositionen om delpension för egenföretagare m. m. och gör ett värdefullt förtydligande på en punkt. Jag är självfallet glad för det. Om riksdagen följer utskottets förslag, kommer en viktig utvidgning av delpensionsreformen att ske. Det är

Onsdagen den
14 februari 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

otvivelaktigt så att den hittillsvarande begränsningen i delpensionsförsäkringens omfattning av många har uppfattats som en orättvisa.

Jag har ingen anledning att ta upp kammarledamöternas tid med att kommentera de olika reservationerna vid betänkandet. Jag kan därvidlag helt ansluta mig till vad Britta Bergström sagt som företrädare för utskottet. Sven Aspling ställde dock en direkt fråga till mig om en kommande proposition om ATP-avgifterna. Det är möjligt att det inte direkt hör till dagens ärende, men låt mig ändå deklarerat att regeringens utgångspunkt är – som också Sven Aspling sade – att ta det fulla ansvaret för pensionärernas trygghet. Beslut om avgifterna fr. o. m. år 1980 måste fattas i år, och regeringen kommer att göra vad på den ankommer för att möjliggöra det. Avsikten är, som framgår av propositionsförteckningen, att en proposition skall läggas fram senast den 30 mars.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Jag noterar självfallet med tillfredsställelse att vi – denna gång – kan känna oss förvissade om att den proposition som aviserats skall ligga på riksdagens bord den 30 mars, nu enligt socialministerns besked också kommer att föreligga till detta datum.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Aspling begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Aspling begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 162
Nej – 149
Avstår – 2

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Aspling begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 mom. 2 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Aspling begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 150
Avstår - 1

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Aspling begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Aspling begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 150
Avstår - 1

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Doris Håvik begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 mom. 4 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Sven Aspling m. fl.

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

Onsdagen den
14 februari, 1979

*Delpension för
egenföretagare
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Doris Håvik begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 150
Avstår - 1

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Aspling begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 mom. 5 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Aspling begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 150
Avstår - 1

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per-Eric Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 mom. 6 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per-Eric Ringaby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 257
Nej - 52
Avstår - 2

Evert Svensson (s) anmälde att han avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per-Eric Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition.

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 14 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per-Eric Ringaby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	258
Nej	–	52
Avstår	–	1

Evert Svensson (s) anmälde att han avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

Mom. 8

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Föredrogs

Socialutskottets betänkande

1978/79:23 med anledning av propositionen 1978/79:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser anslag till statens bakteriologiska laboratorium

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1978/79:19 med anledning av propositionen 1978/79:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt gäller kulturändamål jämte motion.

Regeringen hade i propositionen 1978/79:101 bil. 7 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att till Bidrag till fria teater-, dans- och

Onsdagen den
14 februari 1979

*Bidrag till fria
teater-, dans- och
musikgrupper*

musikgrupper på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1978/79:615 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 5 500 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:101 och med avslag på motionen 1978/79:615 till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 750 000 kr.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! I en situation där kulturklimatet hårdnar alltmer, där de stora multinationella jättarna gör allt för att beröva människorna deras egna erfarenheter och deras egenvärde till förmån för en utslätad plastkultur blir det än viktigare att värna om den motkultur som vuxit fram i Sverige under de senaste 10–15 åren. Det är en kultur som sökt sig nya vägar, som nått ut till nya grupper – inte minst till barnen – och som ägnat sig åt en uppsökande verksamhet bland människorna där de arbetar och bor på ett sätt som dittills saknat motstycke. Detta gäller samtliga områden som de s. k. fria grupperna ägnat sig åt – såväl teaterns och dansens som musikens.

Utbildningsministern har tidigare skrutit med att han värnar om dessa fria grupper. Han har påstått sig tycka att de är ett värdefullt inslag i vårt kulturliv. Men orden till trots värderar han dem uppenbarligen inte särskilt högt – tvärtom. Som kulturrådet påpekar i sin ansökan om tilläggsbidrag har de här grupperna fått se sin situation inte bara oförändrad rent ekonomiskt utan t. o. m. allvarligt försämrad. Det anslag de fick för innevarande budgetår täckte inte ens upp kostnads- och löncökningarna. Detta kallar utbildningsministern att värna om dessa grupper.

För alla de människor som är verksamma inom det här området framstod dessa uttalanden som rena cynismer. Och till dessa cynismer har nu samtliga övriga partier anslutit sig – från socialdemokraterna till moderaterna.

Låt mig ta ett enda exempel. För spelåret 1978/79 sökte 83 heltidsarbetande teatergrupper omkring 30 milj. kr. från kulturrådet. Man fick 5,77 milj. kr. Den referensgrupp som skulle fördela anslagen uttryckte då med all rätt en synnerligen stor tveksamhet inför att delta i jobbet. De som ingick i referensgruppen menade att de satts i en orimlig situation och att den njugga tilldelningen skulle få mycket allvarliga konsekvenser för teatergrupperna. Konsekvenserna under den period som gått har ju varit uppenbara. Man kan räkna upp teatergrupp efter teatergrupp där ekonomin är helt i botten. Det handlar inte längre om att planera för framtiden, utan det handlar om att överleva för dagen. Många gör inte ens det utan tvingas lägga ned sin verksamhet. Detta gäller teatergrupperna. För dans- och musikgrupperna – i

synnerhet de senare – är situationen än värre. Vad de kommer att säga som skall fördela de futtiga 750 000 kr. som utskottet är enigt om är lätt att föreställa sig – om de över huvud taget kommer att delta i det jobbet.

Nej, herr talman, när det gäller att något kompensera den ynkliga tilldelning man fick är de 5,5 milj. kr. kulturrådet begärt ingenting annat än ett minimiförslag.

Med detta vill jag yrka bifall till vpk-motionen.

LARS-INGVAR SÖRENSON (s):

Herr talman! Det förhåller sig inte riktigt så som Eva Hjelmström föreställer sig, att samtliga partier som är företrädare i utskottet och där har att söka sig fram till sakliga värderingar av budgetpropositionen ansluter sig till några Jan-Erik Wikströms "cynismer", utan det är egentligen så här: Vi har en krisbudget på 172 miljarder kronor, som i förhållande till inkomsterna är övertecknad med 135 % genom en underbalansering på 45 miljarder kronor. Det är självklart att de olika partigrupperingarna i utskottet, när de gör en värdering av vilka typer av prioriteringar som de skall lägga till grund för sina äskanden och för sin behandling av budgetpropositionen, inte kan undvika att ta hänsyn till en sådan budget och en sådan underbalansering. Man söker sig fram till prioriteringar efter sina resp. värderingar, och till slut hamnar man någonstans där verkligheten sätter ett streck i räkningen för önskningarna. Så har det också varit i detta sammanhang. Det betyder alltså inte att de företrädare för partierna som har tittat på denna del av budgetpropositionen instämmer i allt vad som sägs i propositionen. Tvärtom finns det en betydande uppskattning av de fria gruppernas verksamheter, och den har också kommit till uttryck vid utskottssammanträdena.

När vi i utskottet kom fram till den värdering som slutligen resulterade i att vi godkände tilläggsförslaget på 750 000 kr., vägde det ganska tungt att kulturrådet håller på med en undersökning för att kartlägga hela området när det gäller de fria grupperna och att materialet från denna undersökning kommer att läggas fram i sådan tid att vi inför budgetåret 1980/81 har ett underlag som gör det möjligt att sakligt gå in och bedöma de fria gruppernas verksamheter.

Jag kan självfallet inte yttra mig om hur de andra partierna kommer att ställa sig till det här materialet. Men jag kan uttala att vårt parti hyser stora sympatier för de fria gruppernas verksamhet och att vi är beredda att återkomma med förslag om en rejäl höjning av deras anslag.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Vi skall väl inte föra någon ny ekonomisk debatt. Jag vill bara påpeka att vpk i sina motioner har anvisat vägar för att finansiera de prioriteringar vi har gjort. Till de prioriterade avsnitten hör bl. a. kultursektorn.

Även om Lars-Ingvar Sörenson försöker slingra sig undan här är det uppenbart att socialdemokraterna inte har prioriterat de fria grupperna. Det är

Onsdagen den
14 februari 1979

*Bidrag till fria
teater-, dans- och
musikgrupper*

möjligt att man uttrycker en betydande uppskattning vid kulturutskottets bord. Men *det* är de fria grupperna inte särskilt betjänta av i nuläget. Vad de behöver är ekonomiska resurser.

Som jag påpekade tidigare är de 750 000 man nu föreslår helt otillräckliga, t. o. m. för att garantera de här gruppernas fortsatta existens – så allvarlig är situationen. Som jag också framhöll har de därmed inte ens fått kompensation för kostnads- och löneökningar under innevarande budgetår.

Lars-Ingvar Sörenson förklarade att man ämnar återkomma när den kartläggning som kulturutskottet gör är klar. Jag får väl ta det som ett löfte att den motion vi har väckt om en höjning med 13 milj. kr. av anslaget till dessa grupper kommer att stödjas åtminstone från socialdemokratiskt håll. Tidigare har inte socialdemokratiska kulturministrar visat någon större generositet mot dessa grupper. Men det kanske blir en ändring på det nu?

LARS-INGVAR SÖRENSEN (s):

Herr talman! Jag vet inte vilka 13 milj. kr. Eva Hjelmström talar om. Är det fråga om de 16 miljoner ni begär för nästa budgetår?

Jag är helt övertygad om att socialdemokraterna inom ramen för det totala budgetarbetet kommer att göra en annan värdering för den budgetperiod som har beteckningen 1979/80. Men att vi kommer att kunna motsvara de krav som Eva Hjelmström i dag ställer kan jag självfallet inte lämna några löften om. Jag är bara beredd att inom partigruppen arbeta för att de fria grupperna skall få en mycket bättre ställning än de nu har, och jag är beredd att sakligt ta del av det material som kulturrådet kommer att presentera nästa år.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 615 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 19 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 615 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 288

Nej – 13

§ 9 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkanden

1978/79:17 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till utbildningsdepartementet m. m.

1978/79:18 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till länefonden för studentkårlokaler m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 10 Föredrogs trafikutskottets betänkande 1978/79:13 med anledning av propositionen 1978/79:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motion.

Punkterna 1-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

*Punkten 5***Investeringsbidrag till Rederi AB Gotland**

Regeringen hade i propositionen 1978/79:101 bil. 5 (kommunikationsdepartementet) under punkten 5 (s. 15-16) föreslagit riksdagen att till Investeringsbidrag till Rederi AB Gotland på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 56 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1978/79:1406 av Karl Hallgren m. fl. (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen beslutade avslå propositionen 1978/79:101 i vad avsåg Investeringsbidrag till Rederi AB Gotland,
2. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag om förstatligande av Rederi AB Gotland.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. med bifall till propositionen 1978/79:101 såvitt nu var i fråga och med avslag på motionen 1978/79:1406, yrkandet 1, till Investeringsbidrag till Rederi AB Gotland på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 56 000 000 kr.,
2. avslå motionen 1978/79:1406, yrkandet 2, rörande förslag om förstatligande av Rederi AB Gotland.

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 1406 yrkat att riksdagen skall avslå regeringens förslag om investeringsbidrag med 56 milj. kr. till Rederi AB Gotland. Vi gör det med hänvisning till att rederiet i fråga på intet sätt är i behov av denna rundhanta gåva. Föredragande statsråd har konstaterat att trafiken på Gotland har ökat i sådan omfattning att det behövs

Onsdagen den
14 februari 1979

*Investeringsbidrag
till Rederi AB
Gotland*

ytterligare två färjor för att på ett tillfredsställande sätt ombesörja transporter sjöledes. Men för att rederiet skall lägga ut beställningarna här i landet – dvs. på de svenska varven – måste rederiet få ett investeringsbidrag på 56 milj. kr. Regeringen och även trafikutskottet har helt accepterat rederiets resonemang att det blir en merkostnad på 56 milj. kr. om färjorna i fråga skall byggas i Sverige. För detta skall alltså kompensation utgå av skattemedel.

Vpk anser dock att en sådan gåva till aktieägarna i Rederi AB Gotland är helt överflödigt. Den ökade trafiken har skapat en stabil ekonomisk grund för rederiet, som måste klassas som ett lönsamt och solitt företag. Rederiet är med andra ord inte i behov av något statligt bidrag i den form som nu föreslås.

Rederier – och då även Gotlandsrederiet – kan dessutom utnyttja andra stödformer som riksdagen fattat beslut om. För att underlätta beställningar av fartyg vid Svenska Varv kan lån på upp till 25 % av kontraktpriset erhållas och dessutom kreditgarantier på upp till 70 % av kontraktpriset, dvs. stödet i form av lån och kreditgarantier till fartygsbeställare motsvarar 95 % av kontraktpriset. Enda spärren för dessa stöd är att beställaren innehar ett riskkapital som motsvarar 10 % av kontraktpriset.

Vårt parti har i tidigare motioner påtalat det olämpliga i att ge stöd och lån i olika former till privatkapitalet. När det gäller en så viktig – och från samhällelig synpunkt så betydelsefull – näringsgren som rederinäringen har vpk ansett att denna med det snaraste bör överföras i samhällets ägo. Rederi AB Gotland är naturligtvis inte något undantag i detta sammanhang.

Vårt parti har för övrigt vid två tillfällen tidigare motionerat om ett förstatligande av Rederi AB Gotland. Trafikutskottet och sedan riksdagsmajoriteten har avstyrkt detta krav.

År 1971 var vänsterpartiet kommunisterna ensamt om att kräva ett samhälleligt övertagande av rederiet. År 1974, då frågan återkom, reste också två socialdemokratiska riksdagsmän samma krav. Men tydligt var att de inte fick tillräckligt stöd av sitt parti i denna fråga den gången. Trafikutskottets majoritet föreslog att frågan skulle utredas och att riksdagen skulle avslå både den kommunistiska och den socialdemokratiska motionen.

Något år tidigare hade dåvarande kommunikationsministern i ett valtal på Gotland uttalat att den socialdemokratiska regeringen var beredd att snabbutreda frågan om ett förstatligande av den reguljära sjötrafiken på Gotland. Som vi alla vet stannade det vid en utredning, som säkerligen inte många har hört någonting ifrån. Det har inte fört frågan framåt på något sätt. Helt naturligt kan det förklaras genom regimskiftet 1976. Men om socialdemokraterna från början hade stött det förslag som man i själva verket var inne på, nämligen ett samhälleligt övertagande av sjötrafiken på Gotland, hade Gotlandsbolaget i dag varit i samhällets ägo. Det fanns nämligen majoritet för ett sådant beslut vid det tillfället.

Vänsterpartiet kommunisterna står fast vid sina tidigare krav. Vi anser det vara en bättre politik och ett säkrare sätt att få till stånd en tillfredsställande sjötransportförsörjning att Rederi AB Gotland överförs i samhällets ägo och att trafiken i fråga i första hand inriktas på att ge öborna en bra och billig

trafikservice. Det finns enligt vår mening större möjligheter till det, om samhället äger och driver trafiken. Då försvinner ju aktieägarnas ekonomiska intressen, som helt naturligt inte sammanfaller med det allmänna intresset av en god och billig trafikservice.

De 56 miljoner det här rör sig om kan användas på väsentligt bättre sätt, framför allt till satsningar på sysselsättningsfrämjande åtgärder på ön, något som skulle komma den gotländska befolkningen till godo och kunna minska arbetslösheten som är mycket omfattande, speciellt bland ungdom.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till motionen 1406 som innebär att riksdagen avslår regeringens förslag om investeringsbidrag med 56 milj. kr. till Rederi AB Gotland och att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till förstatligande av rederiet i fråga.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ROLF SELLGREN (fp):

Herr talman! Som Karl Hallgren sade, är det inte första gången frågan om förstatligande av Gotlandsbolaget tagits upp här i riksdagen. Jag minns särskilt när den togs upp 1974 i samband med frågan om transportstödet till Gotland. I propositionen då förutsågs att frågan om huvudmannaskaps- och ägarförhållanden skulle övervägas närmare.

Sedermera har regeringen kommit tillbaka med en kort redovisning av vad som skett därefter. I varvspropositionen som kom i höstas talar man om hur man har lagt upp det. Statsrådet säger där, att med utgångspunkt i de villkor som numera föreskrivs för trafiken och den insyn som staten har genom styrelseledamot och revisor i företaget, har frågan fått en tillfredsställande lösning. Detta uttalande antogs också av riksdagen.

Det är intressant att motionärerna inte tog upp den här frågan i samband med behandlingen av tilläggsstaten om lånegaranti för Gotlandsbolaget.

Gotlandsbolagets organisation och samhällets insyn i bolaget har, som jag anförde, fått en tillfredsställande lösning. Men enligt Karl Hallgren får man genom ett förstatligande en bättre och billigare trafik mellan fastlandet och Gotland. Det finns emellertid ingenting som säger att ett statligt bolag skulle sköta trafiken bättre och billigare, och samhället har ju full insyn i bolagets verksamhet.

Jag vill också fråga Karl Hallgren: Skulle det investeringsbidrag som vi nu står i begrepp att fatta beslut om inte ha kommit till om Gotlandsbolaget hade varit ett statligt företag? Skulle vi ha haft någon garanti för att fartygen blivit billigare att bygga här i Sverige, om ett statligt bolag hade beställt dem hos det statliga varvsföretaget? Jag tror det inte. Med den utformning som hela den här verksamheten nu fått har vi åstadkommit en tillfredsställande lösning av trafiken till Gotland.

Herr talman! Med avslag på herr Hallgrens yrkande om bifall till vpk-motionen yrkar jag bifall till trafikutskottets hemställan.

Onsdagen den.
14 februari 1979

*Investeringsbidrag
till Rederi AB
Gotland*

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! Rolf Sellgren ställde några frågor till mig. Han frågade bl. a. om det skulle bli en billigare och bättre trafik, om samhället ägde rederiet. Helt naturligt blir det större möjligheter att åstadkomma en billigare och bättre trafik, om rederiet överförs i samhällelig ägo och man därmed får bort vinstintressena och aktieägarnas krav på största möjliga utdelning. Då kan man ordna den ur samhällsekonomisk synpunkt bästa trafiken, förbilliga transportererna och ge en bättre service genom att använda de vinster som annars skulle ha gått till aktieägarna. Det borde stå helt klart.

Rolf Sellgren frågade vidare om detta investeringsbidrag inte skulle ha behövt utgå om rederiet hade varit samhällsägt. Det är naturligtvis en lek med ord. Men jag har den bestämda uppfattningen att om rederierna vore statsägda så skulle vi inte ha några sådana här bekymmer. Vi skulle då inte behöva slänga ut miljoner och miljarder för att redarna skulle lägga sina beställningar här i landet. Om rederierna vore statsägda skulle man kunna styra beställningarna, och då skulle sysselsättningen på varven inte vara i fara. Men nu måste vi köpa arbeten till varvsarbetarna genom att, så som i det här fallet, skänka 56 milj. kr. för att rederiet skall behaga lägga beställningen på ett svenskt varv. Det är det som vi vänder oss emot. Jag tycker att också herr Sellgren borde inse att om det här rederiet vore statsägt, så behövde vi inte diskutera något investeringsbidrag. Då skulle beställningen läggas direkt på ett svenskt varv utan att man behövde ge av skattebetalarnas pengar till aktieägarna.

ROLF SELLGREN (fp):

Herr talman! När Karl Hallgren skall tala om bättre och billigare trafik, då talar han om aktieägarna. Oavsett vilka som är aktieägare är det väsentligt att trafiken läggs upp på ett sådant sätt att den tillfredsställer resenärerna.

När herr Hallgren sätter sig i en buss för att resa en viss sträcka frågar han inte om det är SJ:s eller postverkets buss eller om det är en privatägd buss. Det viktiga är att man har en bra trafikförsörjning med transportmedel som ger en tillfredsställande komfort. Det är klart att man i vissa fall kan diskutera om det därvidlag blir någon skillnad ifall trafikföretaget är privatägt eller statsägt. Jag tror emellertid inte att det är någon skillnad.

Sedan är det inte så att riksdagen skänker Gotlandsbolaget 56 milj. kr. Detta belopp är, herr Hallgren, en ersättning för den merkostnad som uppstår på grund av att man lägger beställningen av de två nya färjorna till Svenska Varv. Därigenom ger vi arbete åt många varvsarbetare i Sverige. Herr Hallgren talar mot sig själv. Ibland talar han varmt för ökad sysselsättning inom de svenska varven, men i dag vill han tydligen det motsatta. Det är vad det handlar om.

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! Jag har litet svårt att följa med i herr Sellgrens logik. Jag har sagt att om samhället ägde rederierna i detta land, skulle det inte vara något problem med att den svenska handelsflottan inte skulle lägga sina beställ-

ningar till Svenska Varv. De kunde styras dit. Men man kan inte styra det privata kapitalet, utan vi måste med skattebetalarnas pengar köpa de privata rederibolagens gunst så att de ger de svenska varven beställningar.

Herr Sellgren säger att jag talar mot mig själv, att vi ibland skulle vara för en ökad sysselsättning och ibland inte. Men det är just en ökad sysselsättning vi skulle få och därmed slippa en varvskris i detta land om rederierna lade alla sina beställningar här i Sverige. Vi tycker att det är orimligt att ett rederi, som skall tillgodose trafikförsörjningen på Gotland och som måste tidigarelägga beställningar av två färjor, ett rederi som går med stor vinst och ger hög utdelning till aktieägarna, ändå skall få utnyttja de kreditgarantier och lånemöjligheter som finns och dessutom få en gåva på 56 milj. kr. Dessa 56 milj. kr. kunde man ha använt till sysselsättningsfrämjande åtgärder på andra ställen på den här mycket hårt drabbade ön, så att befolkningen och inte aktieägarna fick nytta av dem.

ROLF SELLGREN (fp):

Herr talman! Det är två viktiga saker att slå fast i den här debatten. För det första gäller det att få en tillfredsställande transportförsörjning mellan fastlandet och Gotland – att den är av hög kvalitet, ger god komfort och tillfredsställer de behov som finns. För det andra gäller det att få så mycket varvsbeställningar i Sverige som möjligt. Det får vi genom att följa förslagen i den aktuella propositionen.

Vidare kan sägas att dessa 56 milj. kr. inte hamnar i några företagsägares fickor. Gotlandsbolaget ger inte så hög utdelning som herr Hallgren antyder. F. ö. har herr Hallgren och jag helt olika utgångspunkter. Det finns ett hav mellan våra uppfattningar, och ju längre vi pratar, desto längre kommer vi ifrån varandra. Men det väsentliga är att åstadkomma en tillfredsställande transportförsörjning och en hög sysselsättning i landet.

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! Herr Sellgren säger att det finns ett hav mellan hans uppfattning och min, och det är helt klart. Men det finns ett hav mellan Gotland och fastlandet också. Vad saken gäller är att gotlänningarna skall ha möjligheter till samma transportförsörjning som övriga medborgare i landet. Herr Sellgren menar att ett privatägt rederi står för den servicen bara man ger pengar till det. Men även om man skänker bolaget i fråga 56 milj. kr., ger det kreditgarantier på upp till 70 % av vad färjorna kostar och ger det lån på 25 % av kontraktpriserna så att det nästan inte behöver lägga ut en svensk ettöring självt för att få fram dessa två färjor, så finns det inga garantier för att dessa två färjor i försättningen kommer att trafikera Gotland. Finner rederiet att det är förmånligare att chartra dem på annan trad, så kan man själv besluta om det. Det hjälper inte med en utomstående revisor och representant i styrelsen. Dessa har ingalunda någon bestämmanderätt över bolaget som sådant. Det är aktieägarna på bolagsstämman som bestämmer.

Därför menar vi att man på ett säkrare sätt kan trygga trafikförsörjningen för Gotland genom att förstatliga rederiet. Det måste stå helt klart.

Onsdagen den
14 februari 1979

*Investeringsbidrag
till Rederi AB
Gotland*

SVEN MELLQVIST (s):

Herr talman! Jag vet inte var herr Hallgren fanns förra året när den här frågan avgjordes. Jag vill erinra om att det var en enhällig riksdag som godkände det här stödet till rederiet. Och nu gäller det en uppföljning av det beslut som då fattades.

Det hade varit mera på sin plats om herr Hallgren vid det tillfället hade tagit upp denna principdiskussion i stället för att göra det nu i efterhand, när det är fråga om en uppföljning av ett tidigare beslut.

Jag vill också erinra om att staten – som herr Sellgren också sade – har företrädare i styrelsen. Och staten har också att fastställa såväl tidtabeller som taxor för Gotlandsfärjorna. Med andra ord: staten har ett inflytande som vi tycker är fullt tillfredsställande.

Det hade varit – jag vill säga det än en gång – lämpligare om den här debatten hade förts vid det tillfälle då vi fattade det principbeslut vars uppföljning vi står inför i dag.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1406 av Karl Hallgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 13 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1406 av Karl Hallgren m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 280
Nej – 15
Avstår – 2

Punkterna 6–8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 11 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:18 med anledning av propositionen 1978/79:74 om ändring i lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:25 med anledning av redogörelsen 1978/79:3 för riksdagens lönedelegations verksamhet under år 1978

Nr 86

Onsdagen den
14 februari 1979

Civilutskottets betänkanden

1978/79:8 med anledning av propositionen 1978/79:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser bostadsdepartementets ansvarsområde

1978/79:9 med anledning av propositionen 1978/79:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser kommundepartementets ansvarsområde

1978/79:10 med anledning av motion om riktlinjer för fastighetsdataverksamheten

1978/79:11 med anledning av motioner om åtgärder för att förebygga jordskred, m. m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:18 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt avser för flera huvudtitlar gemensamma frågor jämte motion

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 12 Anmäldes och bordlades

Motioner

1978/79:2186 av *Inger Lindquist*

med anledning av propositionen 1978/79:86 om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar, m. m.

1978/79:2187 av *Erik Hovhammar m. fl.*

1978/79:2188 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:87 om finansiellt stöd till Luossavaara-Kiirunavaara AB

1978/79:2189 av *Håkan Winberg m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:88 om försöksverksamhet med användning av telefon vid rättegång

1978/79:2190 av *Erik Hovhammar m. fl.*

1978/79:2191 av *Inger Lindquist och Bo Siegbahn*

med anledning av propositionen 1978/79:90 med förslag till ändring i rättshjälpslagen (1972:429) m. m.

Onsdagen den
14 februari 1979

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

Anmälan av interpellation

den 14 februari

1978/79:146 av *Carl-Henrik Hermansson* (vpk) till socialministern om standardsäkrade pensioner:

I anförande till statsrådsprotokollet utvecklade dåvarande chefen för socialdepartementet den 27 maj 1970 synpunkter till förmån för bl. a. standardsäkring av pensionsförmåner. Direktiven till pensionskommittén fick en motsvarande utformning, och det antogs att det rådde politisk enighet i denna fråga. Allmänt uppfattades direktiven som ett ställningstagande i sak. Initiativet mottogs med stor tillfredsställelse inom pensionärsrörelsen liksom bland löntagarorganisationernas medlemmar.

När pensionskommittén i augusti 1977 avlämnade sitt betänkande med ett kategoriskt avvisande av standardsäkringskravet möttes den av ett indignerat uttalande från Pensionärernas riksorganisations kongress, som såg pensionskommitténs ställningstagande och motiveringen för detta som utslag av cynism. På samma sätt kan liknande ställningstaganden i den offentliga debatten under senare tid karakteriseras.

Därvid har det växande antalet pensionärer åberöpat som ett alldeles särskilt tungt vägande skäl mot att pensionerna skulle standardsäkras. Frågan har ställts om "vi har råd" att både klara pensionärernas standard och ge utrymme för vårdmöjligheter åt dem. En stor tidning ställde på ledande plats t. o. m. frågan: "Har vi råd med ATP?" Men något svar har inte getts på den grundläggande frågan: Skall inte vanligen anförda jämlikhets- och rättviseskäl gälla också när det handlar om pensionärernas krav på en med andra löntagargrupper jämbördig standardutveckling?

Frågan om pensionernas standardförbättring får med pensionskommitténs betänkande inte vara förd åt sidan. Det går inte att lösa denna fråga med från tid till annan fattade temporära beslut. Det är högt på tiden att landets pensionärer och de stora löntagargrupperna får klart besked om när frågan om standardsäkring av pensionerna kan lösas. Om en särskild beredning anses lämplig bör pensionärsrörelsen ges säte och stämma i en sådan.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor till socialministern:

1. Hur ser socialministern för sin del på angelägenheten av att frågan om standardsäkrade pensionsförmåner får en snar och positiv lösning och hur vill socialministern kommentera de skäl som anförts häremot?
2. Är socialministern beredd att skyndsamt ta initiativ till att denna fråga blir upptagen till beredning samt att pensionärsrörelsen därvid ges möjlighet att delta?

§ 14 Meddelande om frågor

Nr 86

Onsdagen den
14 februari 1979

Meddelades att följande frågor framställdes

den 13 februari

1978/79:346 av *Mats Hellström* (s) till handelsministern om regeringens ställningstagande till Interamerikanska utvecklingsbankens (IDB) lån till Argentina:

Vilken ändrad bedömning av situationen i Argentina har lett regeringen till att nu acceptera IDB:s lån till Argentina, när man under år 1977 röstat nej till sådana lån?

den 14 februari

1978/79:347 av *Sune Johansson* (s) till arbetsmarknadsministern om åtgärder för att främja sysselsättningen i Värmland:

Under 1977 startades i Värmland en särskild delegation, kallad Värmlandsdelegationen, vars uppgift skulle vara att samordna initiativ som tas av kommuner, regionala organ, näringslivet och arbetsmarknadens organisationer och som syftar till att förstärka sysselsättningen i Värmland.

I början av januari 1979 överlämnade Värmlandsdelegationen till regeringen en promemoria, innehållande en rad åtgärdsförslag som skulle kunna förbättra sysselsättningen och arbetsmarknaden i Värmland. Efter delegationens framställning till regeringen har ytterligare beslut fattats om nedläggningar av företag i länet varigenom sysselsättningssituationen förvärrats.

Fortfarande råder stor osäkerhet om de värmländska basindustriernas framtida inriktning, liksom det fortfarande är okänt hur många arbetstillfällen som kan komma att slopas vid verkstadsföretag som Ero-Frys i Arvika.

Värmlandsdelegationens framställning skulle, om den effektuerades med snabba åtgärder, kunna påverka länets arbetsmarknad i positiv riktning.

Med det anförda vill jag ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit eller ämnar man vidtaga i anledning av Värmlandsdelegationens här nämnda framställning?

1978/79:348 av *Pär Granstedt* (c) till jordbruksministern om användning av lågblybensin i statsförvaltningens bilar:

Enligt pressuppgifter används högblybensin fortfarande i stor utsträckning för bilar tillhöriga statliga förvaltningar och myndigheter.

Är statsrådet beredd att ta initiativ till att regeringen utfärdar centrala

*Meddelande om
frågor*

Nr 86

Onsdagen den
14 februari 1979

*Meddelande om
frågor*

direktiv om att lågblybensin i största möjliga utsträckning skall användas för den statliga bilparken?

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 12.33.

In fidein
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert